

De Klapekster en enkele andere bewoners van de Tafelbergheide

Paul van der Poel

Vanaf begin van de lagere school ben ik geïnteresseerd in vogels. Op weg naar school bleef ik vaak staan om te kijken en luisteren naar vogels, waarbij ik tevens probeerde te communiceren door na te fluiten, kwaken of op andere wijze geluid na te bootsen. In die jaren waren er niet veel vogelboeken voorhanden, maar ondanks dat feit herkende ik in 1957 onmiddellijk Pestvogels, foeragerend in de meelbessen die als straatbomen voor ons huis stonden. Het eerste vogelboek -Zien is kennen- dat ik op 13-jarige leeftijd kreeg met Sinterklaas, bood plotseling een enorm scala aan vogels die ik nog nooit gezien had. Soorten die ik als het ware op een verlanglijstje plaatste waren naast IJsvogel en de meeste roofvogels de klauwieren. Rein Stuurman beeldde ze af met hun kenmerkende gedrag, het opprikken van hun prooi, waarbij de Klapekster zelfs met een hagedis in de snavel is getekend. De zomer daarna had ik het enorme geluk mijn eerste Grauwe Klauwier te zien. Deze prikte hommels en allerlei andere grote insecten op de doorns van de duindoorn nog geen drie meter vanaf onze tent op kampeerterein "De lakens" in de Kennemerduinen. Het duurde nog enkele jaren voor ik de Klapekster leerde kennen. Sinds die kennismaking spuur ik ieder winterseizoen naarstig in geschikte terreinen naar deze fascinerende vogel. Wanneer ik op een winterse dag zo'n Klapekster eindeloos lang in het topje van een boom zag zitten in een wereld die verder uitgestorven was heb ik me vaak afgevraagd wat dat dier in vredesnaam kon verschalken om de koude nachten te overleven. Sinds onze verhuizing van Hilversum naar Huizen in november 2005 bezoek ik vaker dan vroeger de Tafelbergheide. Iedere keer dat ik de Klapekster zag zitten kwam die vraag weer bij mij boven. Toen ik 26 maart 2006 -een lekkere zonnige voorjaarsdag- samen met mijn vrouw Loes over de Tafelbergheide liep vielen de vele gaatjes in de grond op met vers opgewoeld zand. Deze gaatjes associeerde ik met de driehoornmestkevers die ik zag lopen. Dat bracht me tot de vraag of de Klapekster van deze voedselbron gebruik zou maken. Nog geen tien minuten later werd deze vraag bevestigend beantwoord door een biddende Klapekster die zich op een mestkever stortte en deze verorberde. Even later meldden zich een man en vrouw Torenvalk om zich eveneens te goed te doen aan deze rijkdom.

In het najaar verscheen de Klapekster weer op zijn bekende favoriete plekken op de Tafelbergheide, die dan ook regelmatig gemeld werd via het Goois Vogelnet. Al vroeg in februari waren er weer gaatjes te zien die deden vermoeden dat mestkevers actief waren, al zag ik geen kevers. Op donderdag 16 februari was het uitgelezen weer om weer eens lekker in het zonnetje te gaan wandelen. Als bestemming werd door Loes en mij unaniem de Tafelbergheide gekozen. Loes in de hoop een vroege hagedis te scoren en ik in de hoop de Klapekster weer te zien. Wel, we scoorden ze tezamen. Na enkele keren bidden zagen we op gegeven ogenblik de Klapekster opvliegen en landen in een bremstruik. Met de verrekijker leek het alsof hij een tamelijk grote prooi in de snavel had. Toen de Klapekster verder naar ons toevloog en weer landde in een bremstruik, bleek hij een hagedis te hebben gevangen (zie figuur 1).

Klapekster met hagedis (foto: Paul van der Poel)

Even later vloog hij naar een eik (figuur 2), om vervolgens door te vliegen in de richting van een leemkuil. Na enkele minuten kwam hij zonder prooi terug naar ongeveer dezelfde plek van de vangst. Helaas ontbrak de tijd om te onderzoeken of de prooi ergens gespietst of geklemd was. Door deze waarneming nog meer gebiologeerd geraakt heb ik Poul Hulzink, hoofd terreinbeheer van het Goois Natuurreservaat, toestemming gevraagd de leemkuilen ook te mogen onderzoeken op prooien en prooiresten. Op 17 februari werd een eerste verkenning uitgevoerd. Bij een geïsoleerd staande meidoorn vond ik drie slagpennen van een Pimpelmees. Bij het afspeuren van de omgeving vloog een Houtsnip op, terwijl vanuit de richting van de schaapskooi een Boomleeuwerik zijn lu-lu-lied liet horen. Verder werd er bij het onderzoek van het terrein niets gevonden, behalve een meidoorn die

kennelijk als slaapboom benut wordt gezien de vele "kalk" op de takken.

Klapekster (foto: P. v.d. Poel)

Twee dagen later zag ik de Klapekster niet (mogelijk door de permanente aanwezigheid van een vrouw Havik,

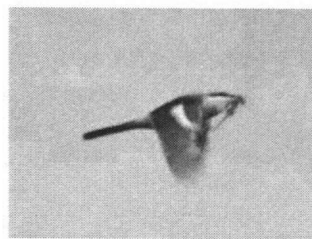
figuur 3), maar vond ik wel een braakbal van de Klapekster met veerresten van de Pimpelmees. Mijn bezoek op de middag van 1 maart leverde alleen zichtwaarnemingen van de Klapekster op, maar geen vondsten van prooiresten. Deze middag zongen twee Boomleeuweriken.

Het duurde precies een week voor ik in de morgen van 8 maart weer een bezoek kon brengen. Een ochtend met vijf of zes zingende Boomleeuweriken, twee paartjes en een man Roodborsttapuit en een achttal Graspiepers in baltsvlucht. In het begin zag ik de Klapekster in een van zijn vaste uitkijkbomen zitten, om hem daarna geruime tijd "kwijt" te zijn. Na onderzoek van het terrein op prooiresten (met negatief resultaat) kreeg ik hem weer in het oog, terwijl hij met zijn kop in de wind stond te bidden. Op een gegeven ogenblik zag door de verrekijker dat hij over zijn schouder keek, waarna hij snel als een schip overstag ging en schuin naar beneden schoot. Hij miste op een haar na een langsvliegende Graspieper. Het was opvallend dat absoluut geen energie verspild werd aan een achtervolging. De Klapekster vloog rustig naar een boompje om daar weer rustig om zich heen te gaan kijken.

De volgende dag ben ik met Loes 's avonds gaan kijken tussen 18.00 en 19.00 uur. We zagen hem regelmatig jagen, waarbij we hem geleidelijk steeds dichterbij konden naderen. Ongeveer tien minuten voor zeven vloog hij vlak langs ons en verdween in de richting van de boom, waarvan ik al eerder dacht dat het zijn slaapboom zou zijn. Van ongeveer 20 meter afstand was niet te zien of hij zich inderdaad daar bevond. Om hem niet te verstoren zijn we de boom niet dichterbij gegaan. Tot op heden heb ik geen gegevens kunnen vinden waar Klapeksters 's nachts rusten.

Op 14 maart bezocht ik de Tafelbergheide van 9.00 uur tot 10.15 uur. Bij de vermeende slaapboom vond ik na grondig speuren één verdroogde braakbal. Daarna probeerde ik met de verrekijker te zien of de Klapekster prooien zou vangen en zo ja, wat voor prooien. Dit heb ik niet al te lang volgehouden om de vogel niet te veel te verstoren, ook al duldde hij mij -en voorbijgangers- tot op 25 meter of minder. In een grote eik in een van de leemkuilen zat hij ongeveer vijf minuten te staartwippen om ineens naar

een klein eikje op ruim 40 meter afstand te vliegen (nagemeten op <http://maps.google.nl/>, waar de betreffende bomen duidelijk te herkennen zijn). Daar zat hij hooguit twee seconden om zich een paar meter verder op de grond te storten. Kennelijk had hij vanaf ruim 40 meter afstand al de prooi gezien!

Met prooi. (foto: P. v.d. Poel)

Met zijn prooi vloog hij weer naar het eikje om op een tak te gaan zitten. De prooi werd onder een poot geklemd, waarna een braakbal werd geproduceerd.

Vervolgens werd de prooi direct opgegeten, waarbij een en ander naar beneden viel. Na dat hapje vloog de Klapekster een flink eind weg. Onder het eikje vond ik een verse braakbal (een zeer los geheel) en bovendien de thorax (borststuk) en vleugelschilden van de zojuist geconsumeerde driehoornmestkever. Ook in de braakbal zaten allerlei onderdelen van mestkevers. Na deze vondst spoorde ik de Klapekster weer op in zijn slaapboom, toen hij van de grond opvloog. Vanwege de tamelijk grote afstand kon ik niet zien wat er precies gebeurde.

Na ongeveer één minuut scharrelde hij over de takken omhoog om boven in te gaan zitten en even later weg te vliegen. Inspectie van de plek onder de tak waar ik hem zag zitten leverde tot mijn verrassing een fraaie braakbal op (ca. 28 mm lang en een doorsnede van 12 mm) vol mestkeverresten.

Op 15 maart samen met Bertus van den Brink een rondje gelopen en genoten van de Klapekster. Opvallend is dat je hem tijdens ziet zitten en plotseling geruime tijd "kwijt" bent, waarna hij plotseling weer opduikt op een van de veelbenutte uitzichtpunten. Dit keer verscheidene braakbalresten gevonden. De volgende dag (16 maart) 's ochtends en 's avonds vergeefs gezocht naar de Klapekster. Diverse braakballen gevonden, waarvan één tamelijk verse, vermoedelijk van 15 maart. Kennelijk is de Klapekster donderdagnacht vertrokken naar zijn broedkwartier, want ook op zaterdagochtend 17 maart was er geen spoor meer te ontdekken. De braakballen liggen nog te wachten op nadere analyse; in ieder geval de drie braakballen en braakbalresten waarin onderdelen van muizen zichtbaar zijn. Hoewel ik blij ben met het voorjaar dat aangebroken is en er een nieuw broedseizoen voor de deur staat, kijk ik nu al uit naar de tijd dat de Klapekster zal terugkeren. Misschien dat het dan zal lukken om meer gegevens te verzamelen over de menukaart van de Klapekster van de Tafelbergheide in zijn winterse periode.